

Jirži Dinstbir, specijalni izvestilac UN za ljudska prava u SRJ, Hrvatskoj i BiH

Protivim se bombardovanju

**Na Kosovu stanje nije katastrofalno, ali ako se problem ne reši brzo, može to postati.
Raseljeni moraju da se vrate kućama najkasnije za nedelju dana**

- Čudna je ovo zemlja. Svi se žale da ih neko ugrožava i maltretira. Niko ne prihvata ni delić krivice ili odgovornosti za ono što se dešava. Svi kukaju na ne-maštinu, a gde god odem nude me jelom i iznose brdo hrane - utisak je Jirži Dinstbira, specijalnog izvestioca UN za ljudska

Ima dokaza da su kuće i cela sela paljena i pljačkana po završetku oružanih akcija

prava u SRJ, Hrvatskoj i BiH. Dinstbir spada u veoma dobre poznavaoce naše zemlje i celog južnoslovenskog prostora, te mnogi smatraju da je prava osoba za ovu izuzetno delikatnu funkciju. Na kraju drugog boravka u SRJ u svojstvu specijalnog izvestioca, Dinstbir u intervjuu Danasu, najavljuje da će redovni izveštaj o stanju ljudskih prava u zemljama iz svog mandata Generalnoj skupštini podneti u novembru. Pre toga će još jednom posjetiti Vojvodinu, istočnu Slavoniju, delove Hrvatske i Bosne.

Pljačka posle oružanih akcija

Međunarodni posmatrači humanitarnu situaciju na Kosovu ocenjuju katastrofalnom, što jugoslovenski zvaničnici negiraju. Pošto ste se upravo vratili iz posete Kosovu, kako ocenjujete tamošnje stanje?

- Nemam običaj da upotrebljavam jake izraze, jer oni če-

ostavljajući otvoreno pitanje statusa. Pošto su na Kosovu suprotstavljena dva potpuno različita stava, očito je da se problem statusa ne može odmah rešiti, posebno ne dok traju oružani sukobi. I albanska strana puno greši. Nekim albanskim predstavnicima sam re-

Šta je sa vojnom intervencijom?

- To je složenije pitanje. Protivim se bombardovanju, a i zvaničnik NATO je rekao da ta vojna alijansa ne želi da bude vazdušna snaga OVK. Uz to šta i koga bombardovati? Beograd, Niš, Prištinu, koje ciljeve? U Sarajevu je bila drugačija situacija. Tamo su bombardovane vojne instalacije odakle su granatirani građani Sarajeva. Ne verujem da je vojna intervencija u sadašnjim okolnostima moguća. Ali, verujem da će doći do neke vrste Dejtona za Kosovo, na kome bi dve strane mogle da prihvate neku formu dolaska stranih trupa. One bi sprečavale izbijanje sukoba sve dok dve strane ne postignu dogovor o političkom rešenju. To je praksa koja postoji u svetu, naročito kada sukob dovodi u pitanje stabilnost cele regije. Sada je to slučaj i ne može se reći da je Kosovo unutrašnje pitanje. Kosovske izbeglice mogu preplaviti celu Evropu. Uz to, proklamacije pojedinih albanskih stranaka i OVK o tome da se bore za „oslobađanje“ Albanaca Kosova

NATO nije vazdušna snaga OVK

Neki zapadni političari sve češće pominju nove sankcije, pa i vojnu intervenciju NATO

Novinar, magacioner, ministar

Jirži Dinstbir je imenovan za specijalnog izvestioca marta ove godine. Roden je u Kladnom u Čehoslovačkoj 1937. godine. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Pragu, a počasni doktor nauka francuskog Univerziteta u Burgundiji postao je 1993. godine. Spada u najpoznatije češke dissidente i jedan je od osnivača Gradsanskog foruma. Veći deo radnog



Albanska strana puno greši: Jirži Dinstbir

ALEKSANDAR STANKOVIĆ

nastave postoji i takva opasnost. Mnogo kosovskih izbeglica stiglo je u Sandžak, a vlasti još nisu ispitale sve slučajeve otimica, paljevinu iz 1992. godine u toj regiji. Primetio sam u beogradskoj štampi i medijima puno oblika antiislamske propagande, što je izuzetno zabrinjavaće i opasno za Sandžak где živi puno Muslimana. Njima je Tito dao status konstitutivnog naroda, a novim Ustavom su to

pomogne povratak, ali ni on ne može da učini puno jer nailazi na brojne prepreke. Problema izbeglica i povratka baviču se više krajem oktobra ili početkom novembra kada namjeravam da posetim Vojvodinu, delove Hrvatske i Bosne. Oblasti u kojima su smeštene i iz kojih dolazi puno izbeglica.

Vaši prethodnici Tadeuš Mazzovjecki i Elizabet Ren imali su dosta problema u saradnji

nici negiraju. Postoje se upravo vratili iz posete Kosova, kako ocenjujete tamošnje stanje?

- Nemam običaj da upotrebjavam jake izraze, jer oni često onemogućavaju razumevanje suštine problema. Mislim da na Kosovu stanje nije katastrofalno, ali ako se problem ne reši brzo, može to postati. Raseljeni moraju da se vrati kućama najkasnije za nedelju dana. Zima dolazi, već sada je jako hladno i ljudi ne mogu da ostanu na otvorenom. Oni žele da se vrati čak i u razrušene kuće, ali je potrebno da im država garantuje bezbednost. Osnovni problem ipak nije humanitarni, već su to nasilje i oružane aktivnosti Oslobodilačke vojske Kosova, s jedne, i preterana reakcija policije i vojske, s druge strane. Potreban je politički dijalog, ali to onemogućava takva reakcija vladinih snaga. Ima dokaza da su kuće i cela sela paljena i pljačkana po završetku oružanih akcija. Viđao sam sela u kojima očito nije bilo borbi, ali su kuće zato opustošene. Nisam video nijedan frižider ili veš mašinu. Neki vladini službenici su mi objasnjavali da treba da razumem policace i vojnike koji moraju da pucaju prvi da njih ne bi pogodili. Takve akcije državnih organa ipak su neprihvatljive.

Kažete da je neophodno političko rešenje. Da li kao osnova može poslužiti američki plan privremenog rešenja?

- Mislim da je to dobar predlog jer polazi od potrebe normalizovanja života na Kosovu,

Jirži Dinstbir je imenovan za specijalnog izvestioca marta ove godine. Rođen je u Kladnom u Čehoslovačkoj 1937. godine. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Pragu, a počasni doktor nauka francuskog Univerziteta u Burgundiji postao je 1993. godine. Spada u najpoznatije češke disidente i jedan je od osnivača Gradskog foruma. Veći deo radnog veka proveo je u novinarstvu.

Po slomu „praškog proleća“, 1968. godine „počišćen“ je s mesta spoljopolitičkog novinara Radio Praga. Do pada komunizma, višečlanu porodicu prehranjivao je radić kao arhivar, noćni čuvac i magacijer. Od 1989. do 1992. bio je ministar inostranih poslova Čehoslovačke. Zanimljivo je da je neko vreme radio uporedno na dva mesta, kao noćni čuvac i ministar. Kada su mu, naime, ponudili ministarsko mesto u prelaznoj vladi prihvatio je, uz uslov da mu dozvole da „odradi“ nekoliko preostalih noćnih smena u praškoj topolini. Dinstbir je tako danju bio ministar, a noću - čuvac.

protiv SRJ. Da li podržavate takve predloge?

- Protivnik sam svih ekonomskih sankcija. One su neophodne samo u ratnim okolnostima, kao tokom Drugog svetskog rata ili rata za oslobođenje Kuvajta i to kao instrument kojim bi se neprijatelj onemogućio da dođe do ratnog materijala. Glupo je primenjivati ih u ovakvim i sličnim slučajevima. Mnogo puta sam rekao da bi Fidel Castro trebalo da se zahvali SAD zbog toga što je na vlasti već 40 godina i što je postao heroj za široke narodne mase. Sankcije su kontraproduktivne jer jačaju nacionaliste i demagoge koji na račun „nacionalnog ponosa“ skupljaju političke poene. One pogadaju obične ljude, a ne i vlast. Sankcije poput zabrane letova nacionalnim kompanijama su polako i smešne. Kad god ne znamešta da radite, onda zabranite letove nacionalnim aviokompanijama, metod je koji deo međunarodne javnosti primenjuje iako je on nepotreban.

Posetili ste i Sandžak. Mnogi smatraju da postoji opasnost proširenja sukoba s Kosova na ovu regiju. Da li se slazete s takvim predviđanjima?

ya, Makedonije, Crne Gore, dove u opasnost ceo Balkan.

Mislite li da navodne ratne zločine na Kosovu treba da istražuje Haški tribunal?

- Smatram da je neophodno istraživanje zločina i kažnjavanje počinjocu. Ako oni produ nekažnjeni, ne samo da će moći ponovo da ubijaju, već bi se time krvica generalizovala i prisivila celim narodima, što bi onemogućilo pomirenje i normalizaciju odnosa. Ne znam da li sa sada imamo slučajevi za Haški tribunal čije su istrage veoma duge. Verujem da ministar unutrašnjih poslova može biti dovoljno efikasan, ako bi iskoristio svoje zakonske mogućnosti i kaznio one policace koji su prekršili ovlašćenja.

Posetili ste i Sandžak. Mnogi smatraju da postoji opasnost proširenja sukoba s Kosova na ovu regiju. Da li se slazete s takvim predviđanjima?

- Ne verujem da će se za sada sukob proširiti, ali ako se borbe

no oblika antiislamske propagande, što je izuzetno zabrinjavajuće i opasno za Sandžak gde živi puno Muslimana. Njima je Tito dao status konstitutivnog naroda, a novim Ustavom su to izgubili. Postoje zakonske odredbe koje su nespojive sa pravom na privatno vlasništvo. Za kupovinu ili prodaju kuća između Srba i Muslimana, neophodna je dozvola Ministarstva finansija, što dovodi u pitanje slobodno raspolažanje imovinom.

Prepreke za izbeglice

U vašu nadležnost spada i Hrvatska. Da li ćete jače „pritisnuti“ Zagreb kako bi dozvolio povratak većeg broja izbeglica?

- Hrvatska je usvojila program povratka izbeglica, u čijem sprovođenju ima dosta problema. To pokazuju redovi ispred Hrvatske ambasade u Beogradu. Pravo na povratak zaga-

love Hrvatske i Bosne. Oblaču u kojima su smeštene i iz kojih dolazi puno izbeglica.

Vaši prethodnici Tadeuš Mazzovjecki i Elizabet Ren imali su dosta problema u saradnji sa jugoslovenskim vlastima. Da li je vaše iskustvo slično?

- Još sam na početku manda-ta, ali znam da će me mnogi kritikovati. Neki kažu da vole moj rad zato što smatraju da sam objektivan. Ali ako budem objektivan nikome neće odgovarati moji izveštaji.

Trebalo je da razgovarate i s republičkim ministrom unutrašnjih poslova Vlajkom Stojiljkovićem. Zašto do susreta nije došlo?

- Na naš zahtev nisu ni odgovorili. S ministrom Stojiljkovićem sam razgovarao u aprilu u Prištini. Izložio sam mu sve svoje zamerke i upitao zašto ne kažnjava policace koji su prekorčili nad-

Verujem da će doći do neke vrste Dejtona za Kosovo, na kome bi dve strane mogle da prihvate neku formu dolaska stranih trupa

rantovano je Dejtonskim sporazumom, ali plašim se da se veliki broj izbeglica snašao u novim, često takođe izbegličkim, domovima čiji su vlasnici uglavnom druge nacionalnosti. Njihova deca već godinama rastu u novim sredinama, a svaka godina umanjuje mogućnost povratka. Otpor povratku je veoma jak, što se pokazuje i u BiH. Karlos Vestendorp ima velike nadležnosti i pokušava da

ležnosti. Rekao mi je da je kaznio mnoge policace. Tada sam to prvi put čuo i upitao ga zašto nisu javnost bolje obavestili o tome, jer kakva je svrha kažnjavanja, kad policaci ni ne znaju o takvim slučajevima i mogućim kaznama. Sada sam želeo da mu postavim slična pitanja, ali do susreta nije došlo. Ne znam zbog čega, možda je bio zauzet. Ministri su često prezauzeti.

Safet Biševac